

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

บทที่ ๕ นี้ เป็นบทสรุปผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม” ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอตามประเด็นที่กำหนดไว้ ๒ ประเด็น ได้แก่ (๑) สรุปผลการวิจัย (๒) ข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์การศึกษา ๓ ประการ ได้แก่ (๑) เพื่อศึกษาการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (๓) เพื่อวิเคราะห์การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม โดยใช้วิธีการศึกษารวบรวมข้อมูล ๒ วิธี คือ (๑) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อสารณะอย่างครบถ้วน (๒) การสัมภาษณ์บุคลากรของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ผู้ชมรายการสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น จำนวน ๖๘ คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกับการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสอย่างครบถ้วน ตรงกับความเป็นจริงอย่างถูกต้อง เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์กับหลักพุทธธรรม และเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม ซึ่งผลการสรุปได้ว่า

๕.๑.๑ การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เริ่มดำเนินงานอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ หลังจากการยุติการออกรายการของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ซึ่งเป็นตามพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งไว้หลายประการ เช่น ดำเนินกิจการที่จะสนับสนุนการพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพและคุณธรรม บนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยผ่านทางการบริการข่าวสารที่เที่ยงตรง รอบด้าน สมดุล และเชื่อถือตรงต่อจรรยาบรรณ เป็นต้น

การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ ได้ดำเนินงาน เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และแนวนโยบายขององค์กร เช่น กำหนดโครงสร้างการบริหารให้สามารถรองรับพันธกิจองค์กร ด้านการผลิต การเผยแพร่ การให้บริการด้านข่าวสาร การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนามาตรฐานความเป็นองค์กรสื่อสารณะแห่งชาติ กำหนดแผน

ยุทธศาสตร์และแผนการบริหารจัดการองค์การ เพื่อให้การบริหารจัดการองค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดกลไกและแนวทางดำเนินการที่สามารถคุ้มครองความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการและพนักงาน กำหนดตัวชี้วัดและกระบวนการติดตามตรวจสอบประสิทธิผลของ การปฏิบัติงานกำหนดแนวทางการบริหาร เพื่อให้เป็นองค์การที่เป็นสถาบันทางปัญญาของสังคม กำหนดกลไก และกระบวนการ เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนหน่วยงานและภาคีเครือข่าย และดำเนินการตามกลยุทธ์และแผนการดำเนินการของ สถานี ๔ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (๑) ยุทธศาสตร์คุณภาพรายการ (๒) ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม (๓) ยุทธศาสตร์ภาพรวมการนำเสนอและการสร้างเอกลักษณ์สื่อสาธารณะ (๔) ยุทธศาสตร์การเข้าถึงของผู้ชมโดยรวม

๕.๑.๒ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มี ๔ ประการ ได้แก่

(๑) หลักพุทธธรรมเพื่อบรรลุประโยชน์แก่สังคม คือหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลได้ทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น อคติ ๔ กุศลมูล ๓ พรหมวิหาร ๔ ปัญญา ๓ สุจริต ๓ สาราณียธรรม ๖ มรรคมงคล ๘ เป็นต้น ความจริงอาจมีหลายข้อกว่านี้ เพราะในการปฏิบัติหน้าที่จริง สามารถผสมผสานหรือเลือกธรรมหมวดไหนหรือข้อไหนก็ได้มาปฏิบัติตามความเหมาะสม หลักพุทธธรรมดังกล่าวนี้ จะช่วยให้สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ดำเนินงานเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมอย่างแท้จริง

(๒) หลักพุทธธรรมเพื่อความเจริญในหน่วยงานและส่งเสริมสังคม เป็นหลักธรรมที่ช่วยยึดเหนี่ยวให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้อย่างดีเยี่ยม และเป็นหลักที่เป็นไปเพื่อความเจริญมั่นคงของสังคมและให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น สังคหวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ โยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตตธรรม ๑ อปริหานิยธรรม ๑ เป็นต้น หลักพุทธธรรมหมวดนี้ จะช่วยให้หน่วยงานของสถานีโทรทัศน์แห่งนี้มีความสามัคคี มีความสามานฉันท์ มีความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี

(๓) หลักพุทธธรรมเตือนสติมิให้ตกอยู่ในความประมาทหรือความเลื่อม เป็นหลักธรรมที่สนับสนุนให้คนได้ดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่าง ซึ่งจำเป็นอย่างมากสำหรับบุคลากรของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ได้แก่ สติสัมปชัญญะ หิริโอตตปปะ สันโดษ ขรवासธรรม ๔ อบายมุข ๖ โลกธรรม ๘ เป็นต้น เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ เกี่ยวข้องกับข่าวสารข้อมูลเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะต้องกลั่นกรองอย่างรอบคอบก่อนนำเสนอ ต้องทันต่อเหตุการณ์และน่าสนใจอีกด้วย

(๔) หลักพุทธธรรมเพื่อความดีงามแก่ชีวิตและสังคม เป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อควบคุมพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล ในการดำรงอยู่ในสังคมร่วมกันกับบุคคลอื่น หลักธรรมเหล่านี้ เช่น เบญจศีล-เบญจธรรม สัมปติธรรม ๗ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ กุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นต้น จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะเป็นเสมือนเกราะป้องกันมิให้เสื่อม ให้มีความเจริญทางด้านกาย จิตใจและปัญญาด้วย ในฐานะที่บุคคลากรส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ จึงควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อหลักธรรมที่ทรงตนเองให้สามารถอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข

๕.๑.๓ การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม

แนวทางการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยได้นำเสนอมาตามลำดับ ทั้ง ๘ ประเด็น ได้แก่

(๑) วิสัยทัศน์กับหลักพุทธธรรม

(๒) พันธกิจกับหลักพุทธธรรม

(๓) วัตถุประสงค์กับหลักพุทธธรรม

(๔) แผนนโยบายกับหลักพุทธธรรม

(๕) กลยุทธ์กับหลักพุทธธรรม

(๖) แผนการจัดทำรายการกับหลักพุทธธรรม

(๗) โครงการ/กิจกรรมกับหลักพุทธธรรม

(๘) แนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสกับหลักพุทธธรรม

จากการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเป็นอย่างมาก เพราะในการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส นั้นได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนพึงมีและปฏิบัติต่อสังคม ในฐานะที่เป็นสื่อสาธารณะตามหลักจริยธรรมองค์การเป็นอย่างดี

ด้านวิสัยทัศน์ที่มุ่งมั่นเป็นสื่อสาธารณะ ผลิตรายการที่มีคุณภาพและส่งเสริมให้คนมีคุณธรรม ซึ่งตรงกับหลักพุทธธรรม เช่น สาธารณโภคิตา ความมีโลกะทรัพย์หรือทรัพย์เพื่อส่วนรวม การบำเพ็ญประโยชน์ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้วยหลักภavana ๔ เป็นต้น

ด้านพันธกิจ มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ได้แก่ สัจจะ คือการเน้นความจริง ความถูกต้อง และการเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมโดยรวม เรียกว่า พรหิตประโยชน์

ด้านวัตถุประสงค์ มีความสอดคล้องกันกับหลักพุทธธรรม ได้แก่ ปัญญา ๓ อิทธิบาท ๔ สาราณียธรรม ๖ กัลยาณมิตตธรรม ๗

ด้านแผนนโยบาย เป็นไปตามหลักพุทธธรรม คือความเที่ยงตรงและความซื่อสัตย์ ความปราศจากอคติ การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม และการมีส่วนร่วมจากประชาชนทุกภาคส่วน

ด้านกลยุทธ์ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือ การมีสัจจะ การมีศีล และการใช้ปัญญา ไตร่ตรองในการวางมาตรฐานสำหรับรายการต่าง ๆ ให้ประจักษ์และยึดมั่นในจริยธรรมขององค์กร

แผนการจัดทำรายการ มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือความกตัญญูต่อบุคคล ต่อประชาชนและประเทศ ความซื่อสัตย์สุจริต การมีวินัยหรือศีล การทำหน้าที่ของตนเองให้เหมาะสมตามหลักของทศ ๖ การใช้ปัญญา การมีความเห็นที่ถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ การถือความถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ เรียกว่า ชัมมาธิปไตยยะ และการมีความศรัทธาคือ ความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของตนเองว่าเป็นอย่างถูกต้อง

ด้านโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินงานอยู่ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมหลายหมวด เช่น พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ฌรวาสธรรม ๔ และความปราศจากอคติทั้ง ๔ อย่าง เป็นต้น

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป สำหรับการวิจัยครั้งนี้ มี ๓ ประเด็น ได้แก่

๑) ข้อเสนอแนะผู้บริหาร ผู้บริหารในที่นี้หมายถึง ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส รองผู้อำนวยการสถานีและผู้อำนวยการสำนักต่าง ๆ ทั้ง ๑๔ สำนักของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ควรตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมองค์กร และจริยธรรมสำหรับตนเองและปฏิบัติตามอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะหลักผลประโยชน์สาธารณะ หลักสิทธิมนุษยชน หลักแห่งความซื่อสัตย์สุจริต และหลักแห่งความโปร่งใส ตลอดจนควรให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

๒) ข้อเสนอแนะพนักงาน หมายถึงพนักงานประจำและพนักงานชั่วคราวที่รับผิดชอบหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของสถานีโทรทัศน์ ไม่ว่าจะเป็นผู้จัดรายการ ช่างภาพ เจ้าหน้าที่ประจำสำนัก ฯลฯ จะต้องมีความรับผิดชอบอย่างยิ่งยวดต่อหน้าที่ของตนเอง และต้องรู้และเข้าใจจริยธรรมว่าด้วยความยุติธรรม สุจริต โปร่งใส ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และจริยธรรมสำหรับพนักงานโดยตรง และปฏิบัติให้ได้อย่างเคร่งครัดด้วย และให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมในฐานะที่เป็นชาวพุทธด้วย

๓) ข้อเสนอแนะแก่ผู้ชมรายการ ผู้ชมรายการทุกเพศทุกวัย องค์กรหรือสมาคมใดก็ตาม ควรจะได้ให้ความสนใจต่อการนำเสนอข่าว รายการ หรือสารคดีของสถานีโทรทัศน์แห่งนี้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้ปกครอง นักวิชาการ และพระสงฆ์ควรให้ความสำคัญในการติดตามชมรายการอย่างต่อเนื่อง และควรให้ความสนใจในการเสนอแนะหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ/กิจกรรมที่ทางสถานีจัดขึ้น เพราะสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ได้พยายามประกาศตนเอง ว่าเป็นความเป็นกลาง อิสระ

ปราศจากอคติ ปราศจากการครอบงำจากกลุ่มการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ ต่าง ๆ มีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ยึดมั่นในค่านิยม จริยธรรมองค์กรและจริยธรรมสำหรับตนเองอย่างเคร่งครัด แต่ความจริงแล้ว ยังพบจุดบกพร่องต่าง ๆ เช่น ผู้บริหาร พนักงาน บุคลากรภายในองค์กรต่างเชื้อชาติ ศาสนากัน มีความเห็นและความประพฤติดีที่แตกต่างกันมาก การดำเนินงานยังไม่มีความเป็นเอกภาพ จึงจำเป็นจะต้องนำหลักพุทธธรรมดังกล่าวมาแล้วเข้ามาช่วยเสริม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาต่อ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อ มี ๓ เรื่อง ได้แก่

๑) ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ด้วยการศึกษาดำเนินงานทั้งหมดอย่างละเอียด ลึกซึ้ง และรอบด้าน เพื่อให้เห็นถึงควมมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตลอดระยะเวลา ๕ ปีที่ผ่านมา ด้วยการศึกษวิเคราะห์เปรียบเทียบจากวิทยุทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ แนวนโยบาย กลยุทธ์ แผนการจัดรายการ และโครงการ/กิจกรรมสัดส่วนรายการ ว่า เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือไม่ เพียงใด เหตุผลที่ควรศึกษาเรื่องนี้ เพราะผู้วิจัยเห็นว่า การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ มีประเด็นที่ต้องศึกษา ทำความเข้าใจ และต้องพิสูจน์ถึงกระบวนการดำเนินงานขององค์กรแห่งนี้ว่าเป็นระบบ โดยเฉพาะการประกาศตนเองว่า มีความอิสระ โปร่งใส เป็นกลาง ปราศจากอคติ ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมนั้น ความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด การศึกษาเรื่องนี้ จะช่วยให้ได้คำตอบ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ได้อย่างชัดเจน

๒) ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสกับการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ที่อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่า การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ทั้งสองแบบนี้ มีความสอดคล้องหรือความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด เหตุผลที่ผู้วิจัยเสนอประเด็นนี้ เพราะเห็นว่า สถานีโทรทัศน์ทั้งสองแบบนี้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานจากภาษีอากรของรัฐเช่นเดียวกัน แต่ทำไมแนวความคิดและปรัชญาในการดำเนินงานจึงมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง การศึกษาในเรื่องนี้จะช่วยให้ได้คำตอบว่า สื่อของรัฐและสื่อสาธารณะนั้น ทำไมจึงมีรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ทำไมจึงตอบสนองความต้องการของประชาชนที่แตกต่างกัน และประชาชนทุกภาคส่วนมีสิทธิหรือไม่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของสถานีโทรทัศน์ทั้งสองแบบนี้

๓) ศึกษาวิเคราะห์สัดส่วนรายการที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส โดยเฉพาะ ว่าตอบสนองความต้องการ และผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศชาติ

หรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่า สัดส่วนรายการที่ออกอากาศเป็นไปในทิศทางใด ตอบสนองวัตถุประสงค์การก่อตั้งสถานีโทรทัศน์แห่งนี้หรือไม่ เหตุผลที่ผู้วิจัยเสนอประเด็นนี้ เพราะเห็นว่าตลอดระยะเวลา ๖ ปีที่ผ่านมา สื่อสาธารณะแห่งนี้ได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างเข้มข้น อย่างจริงจัง และแตกต่างจากสื่อโทรทัศน์อื่น ๆ ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และแนวนโยบายของการก่อตั้งสถานี จนเป็นที่กล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ในฐานะที่เป็นสื่อสาธารณะที่มีความอิสระในการดำเนินงานอย่างแท้จริง แต่ก็มีคำถามอยู่ตลอดมาว่า สื่อสาธารณะแห่งนี้มีความเป็นอิสระจริงหรือไม่ มีความโปร่งใส เป็นกลางปราศจากอคติจริงหรือไม่ หรือไม่ได้อยู่ภายใต้การครอบงำของกลุ่มการเมือง กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่ม/องค์กรใดองค์กรหนึ่งจริงหรือไม่ การศึกษาสัดส่วนรายการที่ออกอากาศจะช่วยให้ได้คำตอบในเรื่องประเด็นคำถามดังกล่าวเป็นอย่างดี

ความจริง ยังมีประเด็นที่ควรศึกษาต่ออีกมาก แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ประเด็นที่เสนอมาทั้ง ๓ เรื่อง/ประเด็น สามารถจุประภาสทางความคิดให้แก่บัณฑิต นักศึกษา นักวิชาการหรือผู้สนใจทั่วไป ได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ และสนใจทำการศึกษาค้นคว้าต่อไปเพื่อประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง